

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

תוכן

- א. היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה.....1
- ב. שמשאיין לו עצה הוגנת לו.....1
- ג. דאפשר ליה ... ד' אין מפי לא כי היכי דנמטייה עונה בחדש.....3
- ד. אחות גרושה מדברי תורה אחות חלוצה מדברי סופרים ... קרובת גרושתו.....3
- ה. המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו והנושא קרובת חלוצתו ... וכופין אותו להוציא וחכ"א יש לו בה קדושין וצריכה הימנו גט והיא כשרה וולדה כשר.....4

דף מד.

א. היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה

כבר התבאר לעיל דף יא: שמי שהיו¹ לו נשים רבות, ומת ולו אח, ביאתה או חליצתה של אחת מהם פוטרת כולן, ואין היבם יכול לייבם אלא אחת מהן. היו בהן פסולות לכהונה, כגון גרושה או חללה, אם בא לחלוץ אינו חולץ אלא לפסולה ולא לכשרה. שהרי חלוצה אסורה לכהן, וכיון שיכול לפוטרה באופן שלא יפסול אותה לכהונה למה יפסול אותה שלא לצורך, שהרי כשיחלוץ לשנייה שהיא כבר פסולה לכהונה יפטור גם את זו². וכופין אותו לחלוץ לפסולה, ואם עובר מנדין אותו, ואם התרו למלקות מלקין אותו³. וי"א⁴ שאין כופין אותו על כך.

ב. שמשאיין לו עצה הוגנת לו

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קסא א – ב

² לבוש. כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין להם פי' אף על פי דלדידיה אין צריך בזה מ"מ לא יגרום היזק לאחרים וטוב שיחלוץ להפסולה בלאו הכי לכהונה (כתב) הרבינו ירוחם בשם הרמ"ה דמנדין אותו על כך. מ"ז שם ב

³ ב"ש ב. וא"י לו יהא דדין גמור הוא מה"ת וכי עדיף מעשה ד"ת שבתר שעבר אין מלקין אותו וצ"ע. בית מאיר שם.

⁴ באר היטב שם ב בשם הכנה"ג

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

מצות יבום וחליצה כך הוא⁵ – אם היבם במקום אחד והיא במקום אחר, מחוייבת היבמה לילך אחר היבם, ואפילו במקום היבמה יש ב"ד גדול ובמקום היבם יש ב"ד קטן מחוייבת לילך אחריו, שנאמר (דברים כה פסוק ח) וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ וְלֹא זִקְנֵי עִירָהּ. ודווקא למקום שהוא דר שם בקביעות מחוייבת לילך אבל הלך ממקומו למקום אחר לאיזה עסק ולא עקר דירתו בקביעות, אינה מחוייבת לילך אחריו לשם דלאו זקני עירו מקרי, וכן אם אין ב"ד במקומו מחוייב לילך למקומה כשיש שם ב"ד, מכיון שבמקומו אין כאן זקני עירו ואם אין ב"ד גם במקומה הולכים שניהם למקום שיש ב"ד והולכת למקום שקרוב לו יותר כיון שמן הדין עליה לילך אחריו יש לו זכות גם בקריבות מקום

אם דר בין הנכרים דינו כמקום שאין ב"ד ואינו יכול לומר לה הבא לי ב"ד למקומי דאין לב"ד לילך אחריו אלא עליו לילך למקום הוועד ופטור יבמתו.

כשבאים לפני ב"ד במקום שנוהגים ביבום, נותנין להם עצה ההוגנת לשניהם, שאם עצה טובה לייבם, יועצים לו לייבם, אף על פי שבאו לחלוץ, ואם עצה טובה לחלוץ, יועצים לו לחלוץ, אף על פי שהם באו לייבם שאם היה הוא ילד והיא זקנה או שהיתה עקרה או הוא זקן והיא ילדה, אומרים לו מה לך אצל זו, לך אצל שכמותך ואל תכניס קטטה לתוך ביתך,

וכן אם היתה היבמה עיוורת, מצות חליצה קודמת, שאין לך "מכניס קטטה לתוך ביתו" גדול מזה⁷, אם שומעים להם, מוטב, ועל זה נאמר (שם) וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ וְדָבְרוּ אֵלָיו כְּלוֹמֵר שִׁידְּבֵרוּ לוֹ דְּבָרִים הַנִּשְׁמָעִים לְטוֹבָתָם אִלֵּם אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ כְּשֶׁאֵינוֹ רוֹצֵה לְשִׁמּוֹעַ לְעֵצָה, ואם רוצה לייבם מייבם, כיון שהתורה נתנה לו רשות אא"כ הוא מאותן שכופין להוציא.

ומצוה שבית הדין יקראו להם ע"י שלוחם שיבאו אצלם וישמעו עצה הוגנת מפיהם ולא ישלחם שלוחם אליהם להשמיעם את העצה ע"י השליח⁸.

⁵ שו"ע ונו"כ קסו א, ערוך השולחן אבן העזר סימן קסו סעיף ה – ו

⁶ כדאיתא בסנהדרין לא:

⁷ פרה שושן אהע"ז כלל ב סי' א, והובא בפתחי תשובה שם סי' קסה ס"ק א, ועי"ש בפרה שושן, שכ"ה אף אם היבם גם הוא סומא.

⁸ ובדף ק"א איתא ההוא מיבעי' ליה לכדתניא וקראו להם ולא שלוחם ובתו' שם תימא נילף מהכא דאין שליח כמותו מכ"ז נשמע דדין גמור הוא וא"י למה השמיטו הרמ"י והטור וש"ע. בית מאיר שם

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ג. דאפשר ליה ... ד' אין טפי לא כי היכי דנמטייה עונה בחדש

וכבר התבאר לעיל דף מג: שאם נפלו לפניו כמה יבמות מכמה אחים שמתו שמצוה לייבם את כולן או לחלוץ להן הרשות בידו לייבם את כולן, ודוקא כשהוא עשיר וסיפק בידו לזון את כולן, אבל אם איננו עשיר, מונעים אותו לכתחילה מלייבם יותר ממה שיש בידו לזון, ומשיאים לו עצה הוגנת שלא להכניס עצמו לקטטה, וחולץ למי שירצה מהן ומייבם למי שירצה.

וכן משיאים לו⁹ עצה שיותר מד' לא ייבם אף אם הוא עשיר גדול, כדי שתגיע לכל אחת עונה פעם אחת בחדש. שסתם עונה הוא פעם אחת בשבוע משבת לשבת¹⁰, וצו חכמים¹¹ שלא ישא אדם יותר על ד' נשים, אף על פי שיש לו ממון הרבה, כדי שתגיע להן עונה פעם אחת בחדש, ואם הוא נשוי מכבר לא ייבם יותר מג', ובמדינתנו אסור יותר מאחת ע"פ תקנת רגמ"ה.

ד. אחות גרושה מדברי תורה אחות חלוצה מדברי סופרים ... קרובת גרושתו

אחות אשתו¹² אסורה לו מן התורה, כל זמן שאשתו קיימת¹³, לא שנא אם היא אחותה מן האב או מן האם, ואפילו גירש את אשתו. אבל לאחר מיתתה, מותר באחותה. וכן אם בא עליה דרך זנות, אין אחותה אסורה עליו¹⁴. אבל אם אנס או פיתה אשה, אסורה אחותה עליו, ואם כנס לא יוציא¹⁵.

⁹ ערוך השולחן אבן העזר סימן קסא סעיף יג

¹⁰ היינו המתנהג בת"ח או פועל שמלאכתו בעיר אחרת או חמר שכל אלו עונתן פעם אחת בשבת ולד' נשים יגיע כל אחת עונה בחודש שהוא סתם וסת לאשה כל ל' יום נמצא יגיע לפחות עונה אחת לאשה מרם יגיע וסת השני אבל מייל שמלאכתו בעיר יכולין לישא יותר מד' נשים. ח"מ עו טו

¹¹ שו"ע שם עו ז

¹² שו"ע ונו"כ אבהע"ז טו כו

¹³ עיין בפתחי תשובה ס"ק בשם מהרי"ח אלפנדרי שחקר מה הדין בנעשית אשתו טריפה וקידש אחותה אי מקרי בחייה, כיון שמריפה אינה חיה ובאפי זומרי חקר דאפילו נימא דבטריפה תופסין הקידושין, אבל בנוססת אע"ג דרוב גוססים למיתה הא איכא מיעוטא דחיי.

¹⁴ רמב"ם איסורי ביאה פ"ב הי"ג.

¹⁵ עצי ארוזים ס"ק ופני משה ס"ק ח.

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

וכשם שאסור באחותה כך סור באמה ובתה כל זמן שהיא קיימת אפילו אם גירשה.

אחות חלוצה¹⁶, אסורה מדרבנן. וכן קרובתיה בתה או אמה, לפיכך נפלה לפני יבמה, חולצת ולא מתייבמת. וכן צרתה אסורה מדרבנן, וחולצת ולא מתייבמת.

דף מד:

ה. המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו והנושא קרובת חלוצתו...
וכופין אותו להוציא וחכ"א יש לו בה קדושין וצריכה
הימנו גט והיא כשרה וולדה כשר

המגרש את אשתו¹⁷ בין מן האירוסין¹⁸ בין מן הנשואין ונתקדשה לאחר אע"פ שלא נישאת ואע"פ שלא בעלה וגירשה, או מת, אסורה לחזור לראשון. שנאמר (דברים כד פסוק ד) לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה ואפילו אם נתגרשה רק מכח קול בעלמא¹⁹ שיצא עליה שהיא מקודשת²⁰ בין שהיה קול מראשון ובין שהיה קול משני.

¹⁶ שו"ע ונו"כ קעד ג

¹⁷ שו"ע ונו"כ אבהע"ז י א וחלקת מחוקק א קרבן נתנאל פ"א דיבמות אות יג

¹⁸ כ"כ במנחת חינוך מצוה תקפ אות א

¹⁹ כיוון שאין כולם יודעים שהגירושין אינם אלא לקווא דמילתא מחמת הקול ואפילו אם יכריזו אינו מועיל כיון שיש שימעו מהגט ולא ישמעו את ההכרזה (ח"מ שם וב"ש שם ס"ק ב בשם שו"ת הרא"ש כלל לה)

²⁰ עיין כנסת הגדולה הגהות ב"י אות ב שהביא משם שו"ת הרשב"א שחולק ע"ז וס"ל דכל שאינה צריכה מן הדין גט מן הראשון מותרת לחזור לו

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ואם החזירה הראשון²¹ ובעלה בין כדרכה בין שלא כדרכה²², אפילו לא גמר ביאתו²³ כיון שהערה בה דהיינו שהכניס²⁴ העטרה²⁵, לוקין שניהם²⁶ ככל חייבי לאוין, וכופין אותו להוציא שנאמר לא יוכל בעלה הראשון.

ודוקא²⁷ אם קידש ובעל, אבל קידש לחוד או בעל לחוד אינו עובר²⁸ ואינו לוקה

י"א²⁹ שאין איסור משום לאו זה אלא לאיש להחזיר אבל האשה אע"ג שאסורה לחזור אינה לוקה משום לאו זה וי"א³⁰ שאף האשה אסורה משום לאו זה ולוקה עליו

וכבר התבאר לעיל דף כד. שחלוצה אסורה לכהן, וכן דרשו³¹ (ויקרא כא פסוק ז) וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מְאִישָׁה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה, לרבות את החלוצה, שהוי"ו

²¹ רמב"ם גירושין פי"א ה"ב מנחת חינוך מצוה תקפ אות א

²² ואם בא עליה בהפסק בגד כגון שכרך סמרטט על אברו או שם גומי עליו עיין אוצר הפוסקים שם יא אות ג אריכות גדולה בזה

²³ ואפילו לא הוציא זרע וכמס"כ בטור שם

²⁴ ועיין ל"ת שנג הערה ט בשם הנודע ביהודה תנינא אבהע"ז סי' כג דצריך שיערה במקור ולא מקרי הערה כי אם בהכנסת כל העטרה כולה לתוך הנקב שבתחתית השפיות ולא סגי בהכנסת העטרה אפילו כולה לתוך עומק שבין שתי שפיות אלא לתוך הנקב ממש.

²⁵ היינו שבראש הגיד אינו אלא בשר ולא גוף הגיד ולהכי אינו ביאה להתחייב עליו ועיין ל"ת שנג הערה י מהי העטרה

²⁶ עיין שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ב סי' עט שהביא בשם ספר אמרי בינה שלאשה אין איסור לחזור לבעלה הראשון ואינו איסור אלא על האיש שלא להחזיר והוא ז"ל חלק עליו והוכיח דהאיסור על שניהם

²⁷ מנ"ח שם

²⁸ עיין בשערי דיעה ח"ב סי' קל באיש ואשה שבאו ממרחק ואח"כ בא עד אחד מאותו מקום והעיד שזה האיש החזיר גרושתו אחר שנשאת והבעל אומר שלא ידע שנישאת והאשה מכחישה ואמרת שלא נישאת ופלפל שם אי הוי דבר שבערוה ואין העד נאמן או דחיישינן לדבריו והסיק שאם בי"ד יכולים לברר דבר זה צריכים הם להפרישם זה מזו עד שיתברר הדבר ואם קשה לברר את הדבר יגרש אותה בעלה בגט על תנאי שאם נשאת לאיש אחר קודם שחזרה אליו הרי זה גט ואם לאו אין זה גט ומרויח בזה איסור תורה דממנ"פ אם היתה לאיש אחר א"כ הרי היא מגורשת בגט זה ואין עוברים על לאו זה דמחזיר גרושתו כיון דבעינן קידש ובעל ואיסור פילגש אין כאן כיון שהוא דרך נישואין ואסורה לכל העולם מצד איסור אשת איש כיון שיש כאן ספק שמא הגט כשר ואיסור דרבנן אין כאן דספק דרבנן לקולא ואם לא נשאת לאחר א"כ אין כאן גט והרי היא אשתו לכל דבר

²⁹ ז"ל החינוך שם "ונזהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן, בזכרים שעליהן באה האזהרה שלא להחזיר. ומכל מקום גם הנשים בכלל האיסור, אף על פי שעיקר הלאו לאנשים"

³⁰ בשו"ת שואל ומשיב מהדורה קמא ח"ב סימן עט כתב "והנה מ"ש מעלתו לענין מחזיר גרושתו אם האיסור עליו והביא בשם שערי בינה שהוציא כן מרבינו ירוחם באשה שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר בפני בעלה ושוב גרשה המקדש דמותרת לחזור לבעלה הראשון ועל זה הקשו הב"ח והב"ש דהא הו"ל מחזיר גרושתו מן האירוסין כיון דנאמת וע"ז חידש בש"ב הג"ל דהיא אינה מוזהרת הנה אף כי ספרו אין אתי ואם ירצה לפלפל בכל מה שחדשו האחרונים אין קץ אך להפיק רצון מעלתו אמרתי לעיין בזה ולפע"ד הדבר ברור דשייך מחזיר גרושתו אף לגבי האשה וכו' דהרי מחזיר סוּמְתוּ בכלל לא יוכל בעלה הראשון והרי במחזיר סוּמְתוּ ודאי הוא מוזהרת כמותו ואיך אפשר דתהי' בכלל לא יוכל בעלה הראשון דשם היא אינה מוזהרת וע"כ לפע"ד אין לדבריו מקום"

³¹ כאן בגמ' גם בתו"כ אמור פרשה א תחילת פרק א אות ט

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

באה לרבות. וכן נמנו במשנה ובברייתא גרושה וחלוצה לכהן הדיוט בין שאר חיבי לאוין. ומכל מקום אין האיסור אלא מדרבנן³², מפני שהיא כגרושה, והדרש מן הכתוב אינו אלא אסמכתא, ולא מנו אותה בין חיבי לאוין אלא באשגרת הלשון³³. ואין בה אלא מכת מרדות מדבריהם.

איסור חלוצה לכהן לא נאמר אלא בזו שחליץ לה יבמה, אבל צרתה כשרה לכהונה. שדוקא גרושה או חלוצה אסורה, שהאיש עושה בה מעשה, מה שאין כן צרתה שלא נעשה בה מעשה³⁴.

כהן שנשא חלוצה, כופים אותו להוציא³⁵. ואין נוהגים בו קדושה לקרות בתורה ראשון, ואינו נושא את כפיו³⁶.

אולם³⁷ כיון שאינו אלא איסור דרבנן, לפיכך³⁸ אם עבר³⁹ ונשא ספק חלוצה, אין צריך להוציא⁴⁰

³² רמב"ם אישות פ"א ה"ז ואיסור"ב פ"ז ה"ז; טוש"ע אהע"ז ו א.

³³ רמב"ן וריטב"א מכות יג. ר"ן מגילה כו.

³⁴ תו"כ אמור שם

³⁵ טוש"ע אהע"ז סי' ו וקנר כ

³⁶ מנ"א קבח נז, ועי' פמ"ג שם א"א ס"ק נח

³⁷ שו"ע שם א

³⁸ כהן שנשא ספק חלוצה אין מוציאין אותה מתחתיו והיא כשרה וולדה כשר מפני שלא גזרו על ספק חלוצה אלא על חלוצה ודאית (רמב"ם איסורי ביאה פ"ז ה"ז)

³⁹ אבל לכתחילה אסור לישא ספק חלוצה וכתב הרמב"ן יבמות כד ע"א "ואע"ג דשאר ספק של דבריהם אפילו לכתחילה לקולא כיון דאיכא מעשה רבה שחליץ לה בב"ד אין מתירין אותה לא היא ולא צרתה, והכי נמי מוכח בהדיא בפרק נושאים על האנוסה (צ"ח ב') דאמרינן התם כהנים חולצין ושאינן כהנים מיבמין משום דספק חלוצה אסירא להו, תדע שהרי אחות חלוצה נמי מדרבנן ותנן במתני' שחולץ ולא מיבם מפני שהיא ספק אחות חלוצה, ואחות זקוקה נמי מדרבנן דזיקה דרבנן היא וקא אסרינן ליבומי והדר מיחליץ משום דפגע באחות זקוקה, והיינו טעמא דכיון דחליץ לאידך נראית כיבמה ומיפרסמא מילתא בב"ד טובא הילכך חיישינן שמא יאמרו אחות זקוקה מותרת לכתחילה" ועיין בעצי ארזים ס"ק א ובפני משה ס"ק א ועיין בהנהגות חכמת שלמה כאן שכתב דספק חלוצה שאסור לכתחילה אינו אלא היכא דהוי ספק ממש כגון שקידש אחת מה' נשים ואינו יודע איזה קידש או כגון שנולד לה ולד ספק בן ט לראשון ספק בן ז' לאחרון דמדאורייתא בעי חליצה בספק ולהכי לא תנשא לכתחילה לכהן אבל היכא שודאי לא בעי חליצה מדאורייתא כגון שילדה ודאי ולד מבעלה הראשון רק שלא חי ל' יום שמדאורייתא אין צריכה חליצה כיון שרוב יולדות ולד מעליא רק מדרבנן צריכה שמא נפל הוא בזה תנשא אף לכתחילה אמנם עיין בתשובת דברי נחמיה סי' לט שכתב דאף בכח"ג לא תנשא לכתחילה:

⁴⁰ ואע"ג דבסי' ז סעי' כ פסק הרמ"א כדעת המור דולד שנולד מספק חלוצה הרי הוא ספק חלל דרבנן וכן היא נעשית ספק חללה כתב בב"ש סי' ז ס"ק מ דבדרך נישואין לא גזרו חז"ל להוציאם והתם איירי בדרך זנות אמנם עיין בפתחי תשובה סי' ז ס"ק כז שהביא מדברי המשנה למלך שכתב שדוחק לחלק בכך ולהכי כתב שספק חלוצה שבא עליה הכהן אינה נעשית ספק חללה וולדה כשר רק שבספרי המור היה כתוב ס"ח וכוונתו היתה ספק חללה וטעו לור שכוונתו לספק חלוצה ועיין בעצי ארזים ס"ק ד דס"ל לחלק שהיכא שנמלכו בב"ד ובי"ד אסרו לו לישא ספק חלוצה או בי"ד מוציאין מידו והרי היא ספק חללה וולדה ספק חלל אבל היכא שנשא מעצמו אין מוציאין מידו ובהכי איירי הכא.